

WORK IN PROGRESS 2025

Öka valdeltagandet hos utlandssvenskar

Resolutionsmottagare

Justitiedepartementet
Justitieutskottet
Utrikesdepartementet
Valmyndigheten
Samtliga riksdagspartier

Problemformulering

Ett högt och jämlikt valdeltagande bidrar till en mer representativ demokrati. Trots att över 182 000 utlandssvenskar var röstberättigade i riksdagsvalet 2022, deltog endast 32 procent, jämfört med 84,2 procent för inrikes bosatta.¹ I valet 2018 var motsvarande siffra 87,2 procent och då låg valdeltagandet för de röstberättigade utlandssvenskarna på knappt 40 procent.²

Orsakerna till det låga valdeltagandet är flera. Många utlandssvenskar upplever att det är svårt att rösta på grund av långa avstånd till närmaste röstningslokal, begränsade öppettider vid utlandsmyndigheter och bristande information om röstningsförfarandet. Dessutom försvåras brevröstningen av en osäker internationell postgång, där en stor andel röster underkänns eller inte hinner fram i tid. Krångliga regler kring röstlängden skapar ytterligare hinder och missförstånd. En ytterligare faktor som utlandssvenskar lyfter fram är svagt engagemang från de politiska partierna för deras frågor.³

Som utlandssvensk finns det i dag två tillvägagångssätt för att rösta från utlandet: brevröstning eller förtidsröstning. Vid båda dessa röstförfaranden måste röstningen ske före valdagen.

¹ Statistiska centralbyrån (SCB), 2023, *Deltagandet i de allmänna valen 2022 ME09 – Demokratistatistik 2023:1*.

https://www.scb.se/contentassets/1a32243d72e5443cae13cb4162b2e007/me0105_2022a01_br_me09br2301.pdf

² Statistiska centralbyrån (SCB), 2019, *Deltagandet i de allmänna valen 2018*, s.40,

https://www.scb.se/contentassets/6d0a96c916144051a5cb1f8b372fe80f/me0105_2018a01_br_me08br1901.pdf

³ Svenskar i Världen, 2022, *Glöm inte bort oss! – Hur ökar vi valdeltagandet bland utlandssvenskar?*,

<https://www.sviv.se/wp-content/uploads/2022/08/Hur-okar-vi-valdeltagandet-bland-utlandssvenskar.pdf>

I valet 2022 underkändes 13,9 procent av brevrösterna från utlandet.⁴ De vanligaste orsakerna var att:

- Brevrösten anlände för sent eller för tidigt.
- Brevrösten postades inom Sverige istället för utomlands, vilket krävs för att den ska vara giltig.
- Brevet saknade giltig stämpel eller frimärke.
- Röstsedeln hade inte bevittnats av två personer.
- Underskrift saknades.

I sin erfarenhetsrapport från valet 2022 lyfter Valmyndigheten att en utmaning med brevröstningen är den osäkra postgången i världen, något blev ännu tydligare vid valet 2022. Krig, pandemi och långa transportvägar gjorde att många röster inte hann fram i tid, trots att de skickades i god tid. Även brevröster som skickats med budfirma långt innan valdagen hann inte alltid fram. Myndigheten beklagar att postgången hindrade väljare från att utnyttja sin rösträtt.⁵

Utlandssvenskar förblir i röstlängden tio år efter utflytt. En vanlig missuppfattning bland utlandssvenskar är dock att det läggs till en ny 10-årsperiod varje gång de röstar. Valmyndigheten konstaterar i erfarenhetsrapporten att dessa regler är komplicerade att förstå.⁶ För att underlätta för utlandssvenskar att rösta föreslår Valmyndigheten att en utlandssvensk som röstar automatiskt ska läggas till i röstlängden ytterligare tio år.⁷

Brevröster från utlandssvenskar som fallit ur röstlängden måste vara framme senast dagen före valdagen för att räknas. Den som bor utomlands och har fallit ur röstlängden och inte hinner anmäla sig till röstlängden i tid, kan inte rösta i Sverige även om personen skulle befinna sig i landet. Om en utlandssvensk däremot finns med i röstlängden går det bra att rösta i Sverige. Utlandssvenskarna får inte posta sin brevröst i Sverige, utan den måste alltid skickas från ett land utanför Sverige.⁸ I rapporten skriver Valmyndigheten att åtgärder

⁴ Valmyndigheten, 2023, *Erfarenheter från valen 2022*, <https://www.val.se/download/18.2e258d6a185efb8ea93cda/1687961041029/erfarenhetsrapport-val-2022.pdf>

⁵ Valmyndigheten, 2023. *Erfarenheter från valen 2022*, s. 40, <https://www.val.se/download/18.2e258d6a185efb8ea93cda/1687961041029/erfarenhetsrapport-val-2022.pdf>

⁶ Ibid. s.35

⁷ Valmyndigheten, 2023, *Erfarenheter från valen 2022*, s.35, <https://www.val.se/download/18.2e258d6a185efb8ea93cda/1687961041029/erfarenhetsrapport-val-2022.pdf>

⁸ Valmyndigheten, 2024, *Rösträtt och röstlängd*, <https://www.val.se/att-rosta/vem-har-rostratt/rostratt-och-rostlangd.html>

bör vidtas för att underlätta för väljare utomlands att rösta och för att rösterna ska bli godkända och komma fram i tid.⁹

Valmyndigheten har påtalat ovanstående brister i tidigare erfarenhetsrapporter. Där framgår också att utlandsmyndigheter har svårt att möta kraven för röstmottagning exempelvis gällande tillgänglighet och lokaler¹⁰. Datumen då ambassaderna och konsulaten håller öppet för röstmottagning varierar, och även begränsade öppettider är ett problem.¹¹

Lösningförslag

För att säkerställa att fler röstberättigade utlandssvenskar deltar i kommande val vill Svenskar i Världen se följande lösningar:

- Inför e-röstning för att lösa problem med långa avstånd och osäker postgång. Estland har använt e-röstning sedan 2005. När riksdagsvalet avgjordes i Estland 2023, röstade för första gången fler online än med fysiska röstsedlar.¹²
- Utöka öppettider och tidsperioden för förtidsröstning vid utlandsmyndigheter.
- Förenkla regelverket för brevröstning enligt Valmyndighetens förslag, för att minska antalet underkända och försenade röster.
- Automatisk förlängning i röstlängden med tio år för utlandssvenskar som röstar, i enlighet med Valmyndighetens förslag.
- Bättre informationsspridning om utlandsröstning till röstberättigade utlandssvenskar från Valmyndigheten.
- Större engagemang från riksdagspartierna i frågor som berör utlandssvenskar.
- Inför ett särskilt valdistrikt för att synliggöra utlandssvenskarnas röster och öka partiernas fokus på deras frågor.
- Skapa en egen valkrets för att ge utlandssvenskar direkt representation i riksdagen och stärka deras koppling till Sverige.

⁹ Statistiska centralbyrån (SCB), 2023, *Deltagandet i de allmänna valen 2022 ME09 – Demokratistatistik 2023:1*, https://www.scb.se/contentassets/1a32243d72e5443cae13cb4162b2e007/me0105_2022a01_br_me09br2301.pdf

¹⁰ Ibid, s.41

¹¹ Expressen, 2022, *Stort rösttryck i Spanien – förlänger tidsfristen*, <https://www.expressen.se/nyheter/val-2022/fortidsrostningen-i-spanien--stanger-tva-veckor-fore-valet/>

¹² Alpman, M., 2023, *Majoritet i Estland röstade online*, Forskning och Framsteg, <https://fof.se/artikel/majoritet-i-estland-rostade-online/#klarna:8d01469c-bc0b-5aff-a7f1-116f6c7016c4>